

УДК 373.3:51(07):379.8

DOI <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.9>

Наталія СТАСІВ

кандидат фізико-математичних наук, доцент кафедри фундаментальних дисциплін початкової освіти, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Львівська обл., Україна, 82100

ORCID: 0000-0001-7919-5151

Тарас ВІЙЧУК

кандидат педагогічних наук, доцент кафедри математики та економіки, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка, вул. Івана Франка, 24, м. Дрогобич, Львівська обл., Україна, 82100

ORCID: 0000-0001-5369-8594

Бібліографічний опис статті: Стасів, Н., Війчук, Т. (2022). Економічне виховання учнів початкової школи засобами математики. *Acta Paedagogica Volynienses*, 6, 57–63, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.9>

ЕКОНОМІЧНЕ ВИХОВАННЯ УЧНІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ ЗАСОБАМИ МАТЕМАТИКИ

З'ясовано стан розробки проблеми економічного виховання у процесі вивчення початкового курсу математики. Визначено методичні особливості та дидактичні умови економічного виховання молодших школярів під час вивчення математики. Засвоєння учнями елементарних економічних знань, розвиток вмінь використовувати ці знання на практиці, здатність прогнозувати результати своєї роботи, виховання культури поведінки в умовах ринкового суспільства є важливим завданням Нової української школи. Важливим моментом в організації економічного виховання учнів під час вивчення математики у початкових класах є визначення його змісту. Визначення структури і змісту економічної діяльності людини дає змогу перейти до виділення потрібних передумов і умов організації економічного виховання в процесі вивчення математики. Врахування загальних вимог до освітнього процесу, принципів економічного виховання, а також умов формування відповідних переконань дозволило сформулювати основні принципи відбору економічної інформації.

Проаналізовано форми освітньої діяльності школярів, які сприятимуть ефективному формуванню в учнів економічних знань під час викладання математики. Зокрема: розв'язування сюжетних задач, дібраних вчителем; складання задач самими учнями та їх самостійне розв'язування; оголошення коротких цікавих фактів на уроках математики; екскурсії на місцеві виробництва, парки; бесіди, ранки, виховні години, вікторини, змагання. Важливою вимогою до вибору методів навчання є те, що вони повинні стимулювати інтерес до математичного та економічного матеріалу, розвивати мотивацію відповідної економічної діяльності школярів. Реалізація цих вимог сприяє використанню пізнавальних ігор, створення відповідних емоційно-моральних ситуацій як на уроках, так і в позаурочний час. Наголошено, що у початковій школі економічне виховання має науково-ілюстративний та практичний характер. Експериментальне дослідження у початковій школі показало ефективність запропонованих методичних прийомів економічного виховання молодших школярів у процесі навчання математики.

Ключові слова: економічне виховання, економічні переконання, задачі економічного змісту, форми та методи навчання математики.

Nataliya STASIV

Candidate of Physical and Mathematical Sciences, Associate Professor at the Department of Fundamental Disciplines of Primary Schools, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivan Franko str., 24, Drohobych, Lviv region, Ukraine, 82100

ORCID: 0000-0001-7919-5151

Taras VIICHUK

Candidate of Pedagogic Sciences, Associate Professor at the Department of Mathematics and Economic, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University, Ivan Franko str., 24, Drohobych, Lviv region, Ukraine, 82100

ORCID: 0000-0001-5369-8594

To cite this article: Stasiv, N., Viichuk, T. (2022). Ekonomichne vykhovannia uchniv pochatkovoї shkoly zasobamy matematyky [Economic education of primary school pupils by means of mathematics]. *Acta Paedagogica Volynienses*, 6, 57–63, doi: <https://doi.org/10.32782/apv/2022.6.9>

ECONOMIC EDUCATION OF PRIMARY SCHOOL PUPILS BY MEANS OF MATHEMATICS

The state of development of the problem of economic education in the process of studying the elementary course of mathematics has been clarified. Methodological features and didactic conditions of economic education of younger schoolchildren during the study of mathematics are determined. The assimilation of elementary economic knowledge by pupils, the development of the ability to use this knowledge in practice, the ability to predict the results of one's work, and the cultivation of a culture of behavior in the conditions of a market society are important tasks of the New Ukrainian School. An important point in the organization of economic education of pupils during the study of mathematics in elementary grades is the definition of its content. Determining the structure and content of a person's economic activity makes it possible to select the necessary prerequisites and conditions for the organization of economic education in the process of studying mathematics. Taking into account the general requirements for the educational process, the principles of economic education, as well as the conditions for the formation of relevant beliefs, made it possible to formulate the main principles of selecting economic information.

The forms of educational activity of schoolchildren that will contribute to the effective formation of economic knowledge in pupils during the teaching of mathematics have been analyzed. In particular: solving plot problems selected by the teacher; compilation of problems by the students themselves and their independent solution; announcement of short interesting facts in lessons; excursions to local productions, parks; conversations, mornings, educational hours, quizzes, competitions. An important requirement for the choice of teaching methods is that they should stimulate interest in mathematical and economic material, develop the motivation of schoolchildren for relevant economic activity. The implementation of these requirements is facilitated by the use of cognitive games, the creation of appropriate emotional and moral situations both in lessons and outside of class. It is emphasized that economic education in elementary school has a scientific, illustrative and practical character. An experimental study in an elementary school showed the effectiveness of the proposed methodical methods of economic education of younger schoolchildren in the process of learning mathematics.

Key words: economic education, economic beliefs, tasks of economic content, forms and methods of teaching mathematics.

Актуальність проблеми. У комплексі виховних завдань, які мають бути розв'язані відповідно до вимог шкільної програми, істотне місце відводиться одному з важливих напрямів виховання учнів – економічному, яке має на меті сформувати якості господаря: бережливість, дисциплінованість, діловитість, організованість, любов до праці.

Важливим засобом реалізації цих завдань є зв'язок економічного виховання школярів з освітнім процесом. Проте математика як навчальний предмет відіграє тут і самостійну роль. Адже за допомогою математичних методів з'ясовується кількісна сторона економічних явищ, проводяться економічні розрахунки і обґрунтування. Саме тому при плануванні уроків математики вчитель повинен передбачити ознайомлення учнів з основними економічними поняттями і свідоме використання цих понять під час розв'язування сюжетних задач та виконання практичних завдань на різних етапах навчання.

Економічне виховання як один з напрямів освітньої діяльності школи у даний час набуває

цілеспрямованого, систематичного характеру. Однак можливості шкільних предметів і поза-класної діяльності школярів ще не повністю вичерпані. Варто постійно втілювати нові форми і методи економічної освіти і виховання учнів, систематизувати цю роботу. Бажано підсилити аспект економічного виховання у шкільних програмах та підручниках.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз досвіду економічної підготовки учнів за рубежом і в Україні показав: економічна освіта актуальна і має достатньо високий статус у світовій педагогіці, відзначається різноманітністю у різних освітніх структурах (Biriukova, 2004; Hilberh, Skochelias, Yukhymovych, 2005, pp. 19–24; Lukash, 1999, pp. 15). Одним з ефективних засобів економічної підготовки школярів є математика (Богданович, 2000). З одного боку, математика як елемент загальної культури, має велике освітнє, практичне, розвивальне значення. З іншого, математика – це апарат, інструмент здійснення економічної діяльності і могутній засіб формування психологічних особливостей учнів та економічного стилю

мислення (Bohdanovych, 2000, pp. 42; Hilberh, Skochelias, Yukhymovych, 2005, pp. 17; Paliga, Dzhus, 2009, pp. 25–27).

Засвоєння учнями основних економічних знань, розвиток вмінь використовувати ці знання на практиці, здатність прогнозувати результати своєї роботи, виховання культури поведінки в умовах ринкового суспільства є важливим завданням Нової української школи. Вагоме значення у розвитку названих якостей особистості учня мають сюжетні задачі економічного характеру. Їх варто навчати розв'язувати вже на початковому етапі навчання дитини. У педагогічно-методичній літературі певною мірою відображено актуальні проблеми методики розв'язування різних видів задач, зокрема, сюжетних задач економічного змісту (Bohdanovych, 2000, pp. 43; Hilberh, Skochelias, Yukhymovych, 2005, pp. 30; Slobodianiuk, 2000, pp. 20–21). Однак, у сучасних умовах реалізації Державного стандарту початкової загальної освіти в освітньому процесі у початковій школі, і математичної освіти зокрема, вони належним чином не представлені.

Дослідження (Hilberh, Skochelias, Yukhymovych, 2005, pp. 30; Syhyda, 2005, pp. 21–22). свідчать, що молодші школярі здатні усвідомити і на доступному рівні охарактеризувати економічні задачі. Школярі розкривають такі питання, як бережливість, підвищення продуктивності праці, покращення якості продукції, зміцнення дисципліни і т.д. На розуміння цих задач впливає вік учнів, систематичність роботи вчителя. Молодші школярі в доступній їм формі можуть оперувати такими поняттями, як продуктивність праці, робоча хвилина, економія сировини (Syhyda, 2005, pp. 21–22).

Повне уявлення про економічні проблеми можна сформулювати тільки на міжпредметній основі. У початковій школі актуальними в цьому плані є курси математики та природознавства.

Мета статті. Мета статті полягає у визначенні методичних особливостей, умов та принципів економічного виховання молодших школярів під час вивчення математики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Важливим моментом в організації економічного виховання учнів під час вивчення математики у початкових класах є визначення його змісту.

Визначення структури і змісту економічної діяльності людини дає змогу перейти до виділення потрібних передумов і умов організації економічного виховання в процесі вивчення математики (Hilberh, Skochelias, Yukhymovych, 2005, pp. 30; Lukash, 1999, pp. 20).

Результатом економічного виховання повинна стати сформованість в учнів готовності до ощадливості, економії основних енергоресурсів, природоохоронної діяльності. У педагогіці стійку властивість особистості, що виражає її готовність до застосування знань як регуляторів власної поведінки, називають переконанням (Slobodianiuk, 2000, pp. 20–21). Таким чином, результатом економічного виховання і навчання в початковій школі повинно стати не тільки формування в учнів економічних знань, умінь і навичок, а й розвиток відповідних переконань.

Основою будь-якого переконання є ідея. Утворенню ідеї в свідомості учнів сприяє характер діяльності з пізнання об'єктивної реальності. В.В.Давидов виділяє залежно від засобів діяльності емпіричні й теоретичні знання (Davydov, 1972, pp. 125). Зіставляючи їх зміст, учений вбачає відмінність між теоретичними й емпіричними знаннями в принципових підходах до пізнання навколишніх явищ. Якщо емпіричні поняття формуються на базі безпосереднього досвіду учнів, у процесі дій з предметом або його зображенням, то теоретичні поняття, до яких відносяться ідеї, формуються на основі абстрагування, виділення істотних зв'язків речей і перетворення їх в об'єкт вивчення. Але наявність ідей у свідомості учнів ще не свідчить про сформованість у них економічних переконань. "...І в математиці можна засвоїти знання так, що вони будуть мертвими ...". (Lukash, 1999, pp. 21). Будучи головним структурним компонентом переконань, економічні знання тільки наповнюють науковим змістом ті ідеї, які треба підняти до рівня переконань.

Таким чином, для того щоб знання дістали силу переконань, вони повинні стати *особисто значущими* для учнів. У цьому полягає одна з передумов формування економічних переконань.

Спираючись на концепцію вітчизняних психологів і педагогів про структуру навчальної діяльності, зокрема, на висновки про необхідність активності самого учня в процесі формування його особистих рис, можна вважати, що третьою передумовою перетворення

економічних знань в економічні переконання є забезпечення *творчого рівня пізнавальної активності учнів* під час засвоєння цих знань (Biriukova, 2004; pp. 60; Hilberh, Skochelias, Yukhymovych, 2005, pp. 20).

Отже, передумовами формування в учнів економічних переконань є: здійснення пізнавальної діяльності щодо засвоєння економічних знань на теоретичному рівні; особиста значимість навчального економічного матеріалу; забезпечення у процесі засвоєння економічних знань творчого рівня пізнавальної активності учнів. Визначення таких передумов дає змогу розглянути можливості їх методичного забезпечення в процесі вивчення математики. Аналіз виділених передумов свідчить про те, що дві з них пов'язані з навчальною діяльністю учнів і характером її організації, а третя (особиста значущість такого матеріалу) із змістом економічної інформації (Hilberh, Skochelias, Yukhymovych, 2005, pp. 45).

Отже, забезпечення умов для формування в учнів економічних переконань і підготовки їх до відповідної діяльності передбачає певний підхід до відбору методів навчання, як засобів організації пізнавальної діяльності, і певні вимоги до відбору економічного матеріалу.

Значна кількість джерел різноманітної економічної інформації потребує від учителя вміння ретельно підходити до її відбору. Визначальну роль у цьому мають відігравати як і загальні методичні вимоги до вивчення математики, так і відповідні принципи економічного виховання учнів початкової школи (Bohdanovych, 2000, pp. 43; Paliga, Dzhus, 2009, pp. 62). Врахування загальних вимог до освітнього процесу, принципів економічного виховання, а також умов формування відповідних переконань дає змогу сформулювати основні принципи відбору економічної інформації (Syhyda, 2005, pp. 22; Slobodianiuk, 2003, pp. 21).

1. Матеріал економічної спрямованості повинен бути органічно пов'язаний з програмою вивчення математики у початковій школі і сприяти кращому засвоєнню програмового матеріалу.

2. Економічна інформація повинна відповідати віковим особливостям розвитку учнів і рівню сформованості їх загальних знань. Важливе значення в реалізації цього принципу має застосування міжпредметних зв'язків.

3. Економічна інформація повинні бути особисто значимою для кожного школяра; нести відповідний емоційний потенціал; бути джерелом емоцій мати практичну цінність, зрозумілу дитині.

4. Зміст економічної інформації має сприяти повноцінному розвиткові мотивації певної діяльності учнів.

5. Економічний матеріал повинен передбачати можливість реалізації його взаємозв'язку з краєзнавчим, національним і глобальним підходом до розкриття економічних проблем.

6. Повідомлення економічного характеру повинні передбачати можливість їх узагальнення і підведення до загальних висновків економічного характеру.

7. Обсяг економічної інформації повинен бути достатнім для ознайомлення учнів з основними економічними проблемами.

8. Економічна інформація повинна мати такий зміст, який би передбачав можливість його методичної обробки, тобто втілення в такі форми, які характерні для процесу викладання математики.

Дотримання цих принципів дасть змогу дібрати до уроків математики додатковий матеріал економічної спрямованості, здатний збагатити учнів економічними знаннями і сформулювати на їх основі відповідні переконання.

Відбір методів навчання повинен насамперед забезпечувати обґрунтоване підведення учнів до свідомого засвоєння економічних ідей (Slobodianiuk, 2003, pp. 21). Це може відбуватися як у процесі пояснення навчального матеріалу, так і в процесі його самостійного засвоєння учнями. Найбільш ефективними для цього є прийоми, які базуються на логічних умовиводах: індукції і дедукції. Індуктивний метод пояснення економічного матеріалу реалізується під час переходу від конкретних фактів до загальних тверджень. Дедуктивний метод пояснення реалізується при переході від більш загальних положень (економічних) до конкретних фактів. Враховуючи, що матеріал економічної спрямованості на уроках математики не є основним, а тільки пов'язаний з ним логічно, у відборі методів навчання повинен переважати індуктивний підхід (Hilberh, Skochelias, Yukhymovych, 2005, pp. 52–58).

Методи навчання, які застосовує вчитель для формування економічних понять учнів, повинні

забезпечувати їх активну пізнавальну діяльність протягом усього процесу засвоєння економічних знань. У зв'язку з цим головне місце в системі роботи вчителя повинні зайняти проблемно-пошукові методи (Bohdanovych, 2000, pp. 43; Soldatova, 2000, pp. 28). У початковому курсі математики не завжди проблемний метод може використовуватися з успіхом, оскільки він потребує спеціальної підготовки учнів (високого рівня сформованості процесів мислення). Тому можна використати такі завдання частково-пошукового характеру які передбачають вплив результатів дослідів чи наслідків дії економічних факторів на планування дослідження; на уявлення певних ситуацій; на пояснення ситуацій; на передбачення можливих наслідків своєї діяльності чи діяльності інших людей.

При плануванні економічного виховання на уроках математики добір методів навчання повинен забезпечувати високий ступінь самостійності учнів під час виконання завдань з економічної тематики. У зв'язку з цим, поряд з методами організації навчальної діяльності під керівництвом учителя слід застосовувати різноманітні методи самостійної роботи учнів. Перевагу в них повинні мати: робота з книжкою та додатковою інформацією; домашні досліди і спостереження; складання і розв'язування математичних задач на основі фактичного матеріалу економічного змісту (Syhyda, 2005, pp. 22; Slobodianiuk, 2003, pp. 21). Важливою вимогою до методів навчання є те, що вони повинні стимулювати інтерес до математичного та економічного матеріалу, розвивати мотивацію відповідної економічної діяльності школярів. Реалізації цих вимог сприяє використання пізнавальних ігор, створення відповідних емоційно-моральних ситуацій як на уроках, так і в позаурочний час.

Виробленню вміння правильно поводитися в конкретній ситуації передують знання правил поведінки людини в природі і вміння робити потрібні розрахунки, аналізувати їх, робити відповідні висновки. Серед методів навчання, що сприяють розвитку відповідних навчальних умінь, виділяють роботу з додатковою літературою, складання і розв'язування сюжетних задач, використання проблемних ситуацій на уроках, виконання певних дослідів і спостережень вдома.

Невід'ємною частиною процесу навчання взагалі і економічного зокрема є зворотний

зв'язок між учнем і вчителем. Добір методів економічного навчання на уроках математики повинен передбачати можливість організації контролю і корекції засвоєних учнями елементів економічних знань. Важливою умовою розвитку інтересу учнів до економічних проблем є ставлення до них учителя. Щоб пробуджувати в дітей інтерес до засвоєння економічних понять, вчитель сам повинен бути переконаним у необхідності їх вивчення, розглядати виховання в учнів економічних переконань як свій громадський обов'язок.

Одним із засобів розвитку економічного мислення молодших школярів є розв'язування математичних задач з економічним змістом. У підручниках, задачниках і посібниках є чимало математичних задач з виробничим змістом, але економічні поняття аналізуються недостатньо (Lukash, 1999, pp. 24). Навчальні, методичні посібники з математики для початкової школи не у всіх розділах містять необхідний мінімум задач економічного змісту, тому вчителям доцільно, на нашу думку, йти шляхом перетворення сюжетних задач, наприклад, задач з дидактичними функціями, у сюжетні задачі економічного змісту.

Стосовно підвищення ролі математичних задач у пропедевтиці економічних знань молодших школярів можна вказати два напрямки. Перший полягає у підвищенні уваги до задач з економічним змістом та аналізу відповідних економічних понять. Другим напрямком може бути застосування прийому коментування вчителем даного розв'язання задачі з економічним змістом.

Досвід роботи вчителів показує, що у реальному навчальному процесі на уроках математики у 3–4 класах сюжетні задачі економічного змісту нерідко використовуються епізодично, безсистемно, з недостатнім врахуванням вікових особливостей, рівня розвитку економічних здібностей та дидактичної ситуації на уроці. Причиною цього, на наш погляд, є відсутність обґрунтованої системи задач економічного змісту, методики використання такої системи та методичного аналізу розв'язування задач з економічними поняттями. Сюжетні задачі економічного змісту є засобом мотивації навчання учнів, розвитку мислення учнів та їх економічного виховання.

У процесі розв'язування сюжетних задач економічного змісту варто враховувати такі основні дидактичні вимоги:

– зміст задачі повинен бути доступним для розуміння, відповідати рівню розвитку, пізнавальним можливостям та інтересам молодших школярів;

– шукані і дані величини в задачі повинні бути реальними, взятими з практики;

– формулювання запитання задачі повинно бути близьким до того, як воно ставиться в життєвих реаліях, при цьому фабула і застосована термінологія не повинні ускладнювати її математичний зміст;

– прийоми і методи розв'язування задач, як правило, повинні бути близькими до прийомів і методів, які застосовуються в навколишньому житті, в основних виробничих процесах.

Формування в учнів початкових економічних понять під час вивчення математики можливе у різних формах навчальної діяльності: розв'язування сюжетних задач, дібраних вчителем; складання задач самими учнями та їх самостійне розв'язування; оголошення коротких цікавих фактів на уроках; екскурсії на місцеві виробництва, парки; бесіди, ранки, виховні години, вікторини, змагання.

Важливо відмітити, що в молодших класах економічне виховання має науково-ілюстративний та практичний характер.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Чільне місце в економічному вихованні учнів початкової школи займає формування в них економічних умінь і навичок. Формування економічних компетентностей можливе лише у процесі діяльності, методи навчання повинні добиратися з метою забезпечення розвитку економічних умінь під час засвоєння математичного матеріалу. Економічне виховання на уроках математики здійснюється значною мірою під час розв'язування задач. Задачі дають змогу пов'язувати навчання з життям, ознайомлювати учнів з важливими пізнавальними фактами. Економічне виховання, здійснюване школою, повинне продовжуватися в сім'ї, і навпаки: все позитивне, що закладається сім'єю, має закріплюватися школою. Тільки за таких умов формується єдність виховних цілей і вимог школи та сім'ї, забезпечується комплексне розв'язання проблем цього важливого компонента виховання учнів.

Дана проблематика не вичерпується проведеним дослідженням. Перспективними напрямками подальших наукових досліджень може бути побудова системи навчання математики з іншими предметами початкової школи з метою удосконалення навчального матеріалу, форм і методів для систематичного економічного виховання школярів.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бірюкова Н. В. Людина в світі економіки / Початкова школа. 2004. № 10. С. 59–61.
2. Богданович М. В. Задачі з економічним змістом / Початкова школа. 2000. № 9. С. 41–45.
3. Гільберг Т. Г., Скочеляс Є. І., Юхимович О. А. Вивчаємо економіку / Початкова освіта. 2005. № 10. С. 15–21.
4. Гільберг Т. Г., Скочеляс Є. І., Юхимович О. А. Економіка для молодших школярів. Навчальний посібник / Кам'янець-Подільський: Абетка.- НОВА, 2005. 132 с.
5. Давыдов В. В. Виды обобщений в обучении / М. : Просв., 1972. 423 с.
6. Лукаш С. В. Педагогічне розуміння економічного мислення / Педагогіка і психологія. 1999. № 1. С. 14–26.
7. Сигида С. В. Уроки економіки у початковій школі / Економіка. 2005. № 2. С. 21–22.
8. Слободянюк Н. Г. Основи економічних знань у початкових класах / Початкова школа. 2003. № 11. С. 20–21.
9. Солдатова Л. Дидактичні ігри з використанням економічної термінології / Початкова школа. 2000. № 6. С. 27–28.
10. Формування економічного мислення молодших школярів. Методичні знахідки вчителів початкових класів з поглибленим вивченням основ економіки / Упор.: Палига О. В., Джус М. В. Тернопіль: Мандрівець, 2009. 136 с.

REFERENCES:

1. Biriukova N. V. (2004) Liudyna v sviti ekonomiky [Man in the world of economics]. Pochatkova shkola, vol. 10, pp. 59–61.
2. Bohdanovych M. V. (2000) Zadachi z ekonomichnym zmistom [Problems with an economic content]. Pochatkova shkola, vol. 9, pp. 41–45.
3. Hilberh T. H., Skochelias Ye. I., Yukhymovych O. A. (2005) Vyvchaiemo ekonomiku [We study economics]. Pochatkova osvita, vol. 10, pp. 15–21.
4. Hilberh T. H., Skochelias Ye. I., Yukhymovych O. A. (2005) Ekonomika dlia molodshykh shkoliariv [Economics for younger students]. Kamianets-Podilskyi: Navchalnyi posibnyk.

5. Davydov V. V. (1972) *Vydy obobshchenyi v obuchenyy* [Types of generalizations in learning]. Moskva: Prosveshchenye.
6. Lukash S. V. (1999) *Pedahohichne rozuminnia ekonomichnoho myslennia* [Pedagogical understanding of economic thought]. *Pedahohika i psykholohiia*, vol. 1, pp. 14–26.
7. Syhyda S. V. (2005) *Uroky ekonomiky u pochatkovii shkoli* [Lessons of Economics at the primary school]. *Ekonomika*, vol. 2, pp. 21–22.
8. Slobodianiuk N. H. (2003) *Osnovy ekonomichnykh znan u pochatkovykh klasakh* [Fundamentals of economic knowledge in elementary grades]. *Pochatkova shkola*, vol. 11, pp. 20–21.
9. Soldatova L. (2000) *Dydaktychni hry z vykorystanniam ekonomichnoi terminolohii* [The didactic games with using threonomic terminology]. *Pochatkova shkola*, vol. 6, pp. 27–28.
10. Paliga, O. & Dzhus, M. V. (Ed.). (2009). *Formuvannya ekonomichnogo myslennya molodshyh shkolyariv* [The Formation of economic thinking of junior pupils]. Ternopil: Traveler.